

Oponentský posudek na habilitační práci Mgr. Petera Adamíka, Ph.D.

Předložená habilitační práce Mgr. Petera Adamíka, Ph.D. shrnuje jeho dlouhodobý výzkum fenologie a migrační ekologie se zaměřením na roční cyklus a prostorové aspekty migrace ptáků. Spis zahrnuje osmnáct původních vědeckých studií a tři autorské kapitoly v odborné knize. Všechny publikované studie jsou součástí habilitační práce, která je uvedena krátkou úvodní kapitolou a doplněna rozsáhlým autorským komentářem. Ten je strukturován do tří kapitol, které se věnují dvěma hlavním tematickým okruhům.

První tematický okruh je zaměřen na fenologii, zejména vztahy mezi načasováním biologických událostí, reprodukční úspěšností a klimatickými změnami. Autor pro své studie využívá rozsáhlé datové řady a kroužkovací databáze. Za mimořádně cenné považuji systematické zpracování a digitalizaci historických datových zdrojů včetně tzv. šedé literatury. Mezi první autorovy publikace patřily studie z let 2008–2009 provedené na modelových družích bahňáků, drozdů a ťuhýka obecného. Za jednu z nejhodnotnějších studií tohoto tematického celku považuji práci založenou na monitorování budkového systému, která dokumentuje propojení ekologických procesů napříč trofickými úrovněmi. Výsledky této studie dokládají vliv klimatické změny na fenologii plchů a následný dopad těchto změn na reprodukční úspěšnost pěvců. Okrajovým, avšak cenným příspěvkem je také studie fenologie dřevin založená na unikátní 65leté řadě pozorování 18 druhů stromů, která dokládá komplexní přístup autora k řešené problematice a jeho schopnost rozvíjet vědecké téma v širších souvislostech.

Druhý tematický blok se zabývá výzkumem ptačí migrace a odráží autorovo dlouholeté úsilí a průkopnickou práci při testování nových metodických přístupů. Zavádění nových technologií přitom často nepřineslo očekávané výsledky. Autorova vytrvalost však vedla k získání řady cenných a originálních poznatků. S prvním použitím dataloggerů se například podařilo dokumentovat migrační cesty a pohyby lindušky úhorní a lejska černohlavého. Multisenzorové dataloggery následně umožnily komplexní výzkum celoroční prostorové a časové dynamiky pěvců. Studie uvedené v závěrečné kapitole zaměřené na lejsky a rákosníky považuji za nejcenější výsledky tohoto tematického bloku. Dokumentují rozmanité migrační strategie u pěvců, například časový posun celoročního cyklu v závislosti na zeměpisné šířce hnízdiště, „sprintové“ migrace optimalizující přilet na hnízdiště, jednorázové překonávání Sahary či souvislosti mezi chladnými klimatickými podmínkami a zpožděním závěrečné fáze jarní migrace. Tyto práce významně přispívají k pochopení migračního chování pěvců a vyzdvihují význam individuálního monitoringu.

Po prostudování úvodní kapitoly *„Komentáře k jednotlivým studiím“* vnímám patrný tematický překryv mezi částí věnovanou fenologii (kapitola I) a migraci (kapitoly II a III), jejichž rozdělení do tří kapitol působí spíše jako členění podle rozdílných metodických přístupů než jako vymezení jasně odlišných vědeckých témat. Kapitola je čtivá a poskytuje originální vhled do geneze jednotlivých projektů, přičemž přesvědčivě vystihuje autorovo nadšení pro zpracování historických dat, zavádění nových metod i rozvoj spolupráce se studenty a kolegy. Zvolená forma však místy působí spíše jako osobní vyprávění o časovém sledu událostí. Ocenila bych jasnější vymezení hlavních výzkumných otázek, hlubší syntézu a kritickou diskusi současného stavu poznání a výraznější zasazení předložené práce do širšího tematického kontextu. Přidanou hodnotou by bylo systematické zhodnocení autorových zkušeností s různými typy použitých technologií či doplnění starších studií o aktuální nepublikovaná data. Tyto připomínky jsou však pouze formálního charakteru a nijak nesnižují mimořádný vědecký přínos práce.

Celkově hodnotím habilitační práci jako vysoce kvalitní vědecké dílo s významným přínosem pro oblast fenologie a migrační ekologie ptáků. Za její hlavní přednosti považuji využití unikátních historických datových řad, zavádění inovativních technologických přístupů, vysokou odbornou úroveň zpracování dat a přesvědčivé prokázání významu individuálního monitoringu. Předložená práce splňuje požadavky kladené na habilitačního řízení v oboru zoologie a práci doporučuji k dalšímu postupu v habilitačním řízení.

Otázky k práci:

1. V jedné ze svých studií (*Studie 5*) autor ukazuje, že klimaticky podmíněný dřívější konec hibernace plchů může ovlivnit reprodukční úspěšnost pěvců prostřednictvím zvýšené predace jejich hnízd. Pozoroval autor v návaznosti na zvýšenou hnízdní predaci také zvýšenou frekvenci náhradních hnízdění, obdobně jako je tomu například u sýce rousného? Pokud ano, mohl by tento typ kompenzační reprodukce představovat významný mechanismus, který:
(a) částečně zmírňuje negativní dopady predace na reprodukční úspěšnost pěvců a současně
(b) vysvětluje, proč je dlouhodobý posun termínu zahnízdění dutinových pěvců méně výrazný než posun termínu ukončení hibernace plchů?
2. Ve studii využívající data z let 1828–2010 (*Studie 7*) autoři ukazují, že síla vztahu mezi termínem příletu a lokální teplotou se u některých druhů v různých časových obdobích významně liší. Jaké hlavní zdroje nejistoty a potenciálního zkreslení mohou vyplývat z využití takto dlouhé historické časové řady a do jaké míry lze první zaznamenaný přílet považovat za spolehlivý ukazatel skutečného načasování migrace?
3. Značná část autorova výzkumu migrační ekologie je založena na individuálním monitoringu ptáků pomocí dataloggerů. Jaké další metodické přístupy považuje autor za perspektivní pro studium migrace ptáků a jak lze účelně kombinovat data z různých zdrojů, případně i pro širší uplatnění výsledků směrem k veřejnosti?
4. Autor zmiňuje, že se recenzenti opakovaně dotazují na možné dopady geolokátorů na chování a návratnost monitorovaných ptáků. Jak autor tyto obavy hodnotí a o jaké vědecké poznatky svá stanoviska opírá?

V Praze 12. 10. 2026

doc. Ing. Markéta Zárybnická, Ph.D.

Fakulta životního prostředí

Česká zemědělská univerzita v Praze